

BOJ DIVIZE V OBKLÍČENÍ

Bojové prostředky a příslušná technika ovlivňují charakteristické rysy soudobého boje a ozbrojeného zápasu. Ničivá síla výzbroje a manévrovací možnosti způsobují rychlé změny poměrů sil a přechod od jednoho druhu boje ke druhému. V situaci, kdy nepřítel na některých směrech vytvoří značnou převahu, pronikne do boku a týlu našich vojsk a ovládne cesty odchodu, se mohou dostat do obklíčení různě silná uskupení vojsk (útvary, svazky, popřípadě části operačních svazů). Ve většině případů nemusí jít o ucelené organizační celky, ale o části různě oslabené.

Obklíčení je nutné rozlišovat od situace, kdy v průběhu rychlého rozvíjení útoku vlastní vojska proniknou do hloubky nepřátelského uskupení a na bocích i v týlu divize zůstanou bránící se nebo odcházející útvary nepřítel. Takovéto situace, které neznamenaají obklíčení, protože nedošlo ke ztrátě volnosti manévru, budou v soudobém boji časté a divize musí pokračovat v plnění stanoveného bojového úkolu.

Cílem boje divize v obklíčení bude dočasně udržet důležité prostory terénu, poutáním sil nepřítel a získáváním času vytvářet podmínky pro uskutečnění manévru silami nadřazeného velitele, uchránit bojeschopnost vlastních vojsk a organizovaně vyjít z obklíčení. Je to vynucený a dočasný úruh boje, ke kterému nedochází náhle a obklíčovaná vojska budou mít zpravidla určitou dobu na vykonání protipatření, a zvláště hledání možností jeho zabránění. Velitel divize v součinnosti se sousedy bude usilovat o to, aby zamezil vklínění nepřítel a jeho proniknutí do hloubky. K tomu je nutné zabezpečit boky, mezery a týly vlastní sestavy, přeskupit síly na ohrožené směry (zejména protitankové prostředky i tankové jednotky), vytvořit nové zálohy, zřizovat zátarasy na odkrytých bocích a v týlu, ničit pronikajícího nepřítel úderem raketového útvaru, bojovými vrtulníky, palbami dělostřelectva, tanků, bojových vozidel pěchoty, manévrem druhých sledů a protiztečemi, udržovat nepřetržitě spojení se sousedy a s velitelem armády. Rozsah opatření závisí na síle i složení nepřítel, dalších vlivech situace a často si vynutí přenesení úsilí na nové směry, přeskupení sil i prostředků.

Není-li možné v důsledku vzniklé situace vyhnout se obklíčení, je nutné zabránit živelnému vytváření obklíčovací fronty a usilovat o co nejlepší podmínky pro vedení boje. Za tím účelem útvary obsazují a upevňují výhodné čáry, které zabezpečují vytvoření bojové sestavy pro boj v obklíčení. Je

nutné rozdělit zásoby munice, PHM a proviantu a podle možnosti odsunout raněné a nemocné. V případě, že se do obklíčení dostanou současně útvary jiných svazků, je zapotřebí, aby si je velitel obklíčené divize podřídil, začleňnil je do obranné sestavy a sjednotil úsilí obklíčených vojsk.

Boj v obklíčení je způsob obranného boje, který je charakteristický kruhovou obranou na široké frontě s vyčleněním silných záloh, schopných manévru na různé směry, kde se nepřítel pokusí rozetnout sestavu obklíčeného uskupení.

Podle Polního řádu západoněmecké armády je cílem obklíčení uzavřít protivníka v určitém prostoru, aby neměl možnost ústupu, zničit ho, nebo donutit, aby se vzdal. Jestliže k tomu není dostatek sil, nebo to není nezbytně nutné, považuje se za dostačující odrazit jeho pokusy o průlom a postupně ho palbou pozemních vojsk i údery ze vzduchu oslabovat. Nepřítel se bude snažit ovládnout komunikace, omezit možnost manévru obklíčených sil, srazit je do nevýhodných prostorů, rozdělit jejich sestavu a ničit je po částech. Proti tomu směřují opatření obklíčených vojsk.

Při obklíčení divize má zvláštní význam vytrvalost, iniciativa, rozhodnost velitelů, odolnost a houževnatost bránících se vojsk, překvapivá a aktivní činnost, dovedné manévrování silami a prostředky. Hlavní úsilí divize je nutné zaměřit na úporné držení zaujatého prostoru, zejména nepřipustit rozdělení obklíčeného uskupení, neztratit dotyk s nepřitelem a nedovolit soustředění vlastních vojsk na malém prostoru, kde by účinnost nepřátelských úderů jadernými i konvenčními zbraněmi byla větší (udržet přiměřený prostor, který umožňuje respektování požadavků rozptýlení a manévru z hlediska ochrany proti zbraním hromadného ničení).

Vycházíme-li z těchto požadavků, musí divize udržet prostor, jenž odpovídá přibližně rozměrům pásma obrany, tj. asi 30 X 20 km. Při kruhové obraně obvod fronty dosahuje kolem 100 km, kde jednotlivé pluky mohou bránit úseky široké 20 i více km, v závislosti na situaci.

Boj v obklíčení může probíhat za různých podmínek podle bojových možností a zámyslu obou stran i terénu. Síla nepřítel, který vytváří vnitřní obklíčovací frontu, může být různá. Zpravidla bude ovlivněna snahou nevázat příliš mnoho sil na plnění tohoto úkolu, ale hlavní úsilí soustředí na vnější obklíčovací frontu a rozvíjení úspěchu v rychlém tempu do hloubky operační sestavy protivníka. Rozložení sil na vnitřním obklíčovacím frontu nebude rovnoměrné. Na směrech, kde nepřítel může vést roztínavé údery k rozdělení obklíčeného uskupení, bude mít převahu sil a prostředků, na ostatních (pasívních) úsecích se bude přikrývat menšími silami a poměr sil může být přibližně vyrovnaný.

Výrazným způsobem ovlivní boj v obklíčení terén. Výhodnější podmínky pro tento boj budou v členitějším terénu, který umožňuje obranu menšími silami.

Nejsložitější podmínky pro boj v obklíčení vznikají tehdy, když se nepřítel současně snaží rozdělit a ničit bránící se vojska po částech. Je nutné vzít v úvahu, že nepřítel může soustředit síly a prostředky k úderu v krátké době, využít jak zbraní hromadného ničení, tak letectva, dělostřelectva a dalších prostředků. Proto velitel obklíčované divize musí usilovat, aby všemi prostředky průzkumu zjistil zámysl nepřítel a podle možností ho předešel v umlčování jeho jaderných prostředků, dělostřelectva, míst velení a nejnebezpečnějších uskupení vojsk.

Bojová sestava divize se vytváří postupně v průběhu boje v závislosti na tom, jak situace umožňuje uskutečnit odpovídající přeskupení sil a prostředků. Kruhová obrana a značná délka fronty vyžadují členit bojovou sestavu divize do jednoho sledu a vytvořit silné vševojskové a protitankové zálohy, které je vhodné rozmístit v několika prostorech. Pluk, který je v obraně na hlavním směru (v dostupném terénu), může mít sestavu ve dvou sledech. Ostatní pluky, jež brání méně ohrožené směry, mohou být uskupeny do jednoho sledu. Tankový pluk motostřelecké divize je účelné využít jako vševojskovou zálohu divize a připravit jej k vedení protiztečí, přehrazení nejnebezpečnějších směrů z palebných čar a k průlomu obkličovací fronty. Jsem toho názoru, že tankové prapory motostřeleckých pluků je možné zčásti přidělit praporům prvního sledu k posílení protitankové obrany a zčásti vytvářet zálohy pluků. Praporní obranné rajóny přehrazení hlavní směry předpokládaných nepřátelských úderů. V méně dostupném terénu jsou zřizovány samostatné opěrné body rot. Mezery je zapotřebí přehradit zátarasy, palbou a zásahem záloh. Okruh fronty v dotyku s nepřítelem se snažíme držet nezbytnými silami a současně nedovolit, aby nepřítel naše vojska srazil do menšího prostoru a omezil možnost manévru.

Raketový útvar divize rozmísťujeme tak, aby byl bojovou sestavou chráněn. Větší část dělostřelectva obkličovaných vojsk používáme centralizovaně a musí být připravena manévrovat k odrážení ztečí nepřítel z kteréhokoli směru. Palebná postavení dělostřelectva volíme na tankových směrech, pečlivě je maskujeme; část dělostřelectva je vhodné vyčlenit pro přímou střelbu.

Letectvo kromě plnění obvyklých úkolů v součinnosti s prostředky PVO brání obkličena vojska ze vzduchu, podle možnosti může zabezpečovat dopravu materiálu, odsun raněných a nemocných a spojení obkličovaných vojsk s nadřazeným velitelem.

Prostředky **PVO** obkličené divize soustřeďují úsilí na obranu hlavního uskupení vojsk a přistávacích ploch. Je nutné zejména upřesnit součinnostní signály k rozpoznávání vlastních vojsk a označování linie fronty pro podporující letectvo a současně signály letectva pro vlastní PVO.

Týlové útvary (jednotky) a zásoby jsou rozmísťovány pod ochranou vojsk uvnitř prostoru obkličení. Zásoby munice, které jsou limitujícím prvkem možnosti boje v obkličení, zásoby PHM a proviantu rozmísťujeme rozptýleně a pečlivě maskujeme. Při zahájení boje v obkličení je nutné v nejkratší době získat přehled o materiálu všeho druhu, který se nachází v obkličení, a stanovit normy jeho spotřeby, zejména munice.

Při **organizaci boje**, jakmile se projeví příznaky obkličení a nejsou předpoklady, že se podaří mu zabránit, je nutné řešit několik opatření: pokračovat v plnění původního úkolu k odrážení nepřátelských ztečí (čelně v dotyku) a odstraňování následků po úderech nepřítel, uskutečnit manévr zálohami i dalšími prvky bojové sestavy k zesílení ochrany boků a z týlu, vytvořit kruhovou obranu, přeskupit všechny prvky bojové sestavy pro boj v obkličení a převzít velení nad útvary sousedů, které se dostaly do obkličení společně. Přeskupování je třeba realizovat organizovaně, aby nedošlo k oslabení fronty v dotyku s nepřítelem a hromadění vojsk v komunikačních uzlech.

Velitel divize přijímá **rozhodnutí** zpravidla ve zkrácené lhůtě podle zásad souběžné organizace boje v průběhu jeho vedení a ve svém zámyslu pro boj v obkličení stanoví způsob použití jaderných úderů, které má k dispozici,

využití ostatních prostředků, soustředění hlavního úsilí a jaký prostor udržet, uskupení bojové sestavy vojsk. O situaci ihned informuje velitele armády včetně svého zámyslu boje. Po jeho schválení seznámí s ním štáb, zabezpečí vydání předběžných bojových nařízení a pokračuje v dokončení svého rozhodnutí.

Mimořádný význam pro úspěch boje v obklíčení má organizace **součinnosti**. Je nutné předvídat možné údery nepřítele současně z několika směrů a sladit činnost obklíčeného uskupení s vojsky mimo něj, zejména sladit způsob ničení důležitých částí nepřítele, určit cíle pro jaderné údery, údery letectva a palebné ničení, sladit činnost prostředků PVO vojsk v obklíčení s podpůrným letectvem, vytyčení přistávacích ploch pro letadla a vrtulníky, případně pro shoz nákladů.

K udržení součinnosti v průběhu boje v obklíčení je zapotřebí, aby štáb upřesnil nebo nově stanovil součinnostní signály k udávání cílů, vyžádání palby, vzájemnému rozpoznání, varování i další potřebné signály a současně upřesnil způsob spojení.

Místa velení divize jsou rozmístována uvnitř bojové sestavy, při čemž VS a PVS divize zpravidla zůstávají v původních prostorech a TVS se přemísťuje ke středu sestavy.

Vedení boje v obklíčení probíhá podle obvyklých zásad vedení obranného boje. Vzhledem k omezenému množství střeliva se zvyšuje úloha tanků a děl pro přímou střelbu. Velitel divize musí neustále sledovat činnost nepřítele, zjišťovat jeho zámysl i přeskupování a na základě toho uskutečnit skrytě manévr k zesílení obrany na nově ohrožených směrech, čelit zejména vstřícným úderům k rozdělení sestavy obklíčených vojsk.

Vyjítí z obklíčení se uskutečňuje se souhlasem nadřízeného velitele. Vycházet z obklíčení v malých skupinách a bez bojové techniky je nepřijatelné. Pod pojmem vyjítí z obklíčení je, podle mého názoru, nutné chápat organizovanou aktivní bojovou činnost s cílem prolomit obklíčovací frontu, probít se k hlavním silám a vyvést obklíčená vojska. Jde o složitý souhrn opatření, který zahrnuje přeskupování vojsk k průlomu a zničení nepřítele na směru úderu ke spojení s hlavními silami, na druhé straně odchod zbývajících sil za prolamujícím uskupením a jejich krytí na bocích a z týlu.

Způsob vyjítí z obklíčení může být různý a závisí na situaci, především na rozmístění, bojových možnostech a činnosti vojsk, která jsou mimo něj. Za příznivých podmínek je to možné uskutečnit s pomocí sil a prostředků nadřízeného velitele, které mohou vést jaderné údery, údery letectva a případně vstřícné údery vojsk hlavních sil armády k vyproštění obklíčené divize. Tato vojska v souladu se zámyslem velitele armády obvykle útočí na vstřícném směru, nebo mohou držet zaujatý prostor.

Složitější podmínky pro vyjítí z obklíčení budou za situace, kdy nadřízený velitel nebude mít možnost působit svými prostředky k vyproštění divize (např. jestliže vlastní vojska za značné převahy nepřítele odcházejí nebo vedou těžké obranné boje). V těchto podmínkách má toto uskupení zpravidla za úkol bojovat v obklíčení omezenou dobu a vyjít z něj samostatně na nejvhodnějším směru.

Průlom obklíčovací fronty je účelné volit na směru, kde je možnost překvapení nepřítele a který umožňuje rychlé a skryté přeskupování a soustředění vojsk, prudký úder ke spojení s vlastními vojsky a případně vhodné terénní podmínky, jež usnadňují (alespoň zčásti) krytí boků při vyjítí z obklíčení.

Jestliže nadřazený velitel vede palebné údery ve prospěch vyproštění obklíčených vojsk, je účelné organizovat vyjití z něho na tomto směru. V opačném případě, pokud prostředky pro vyjití obklíčeného uskupení jsou omezené, volíme směr průlomu buď na slabě obsazené úseky a mezery v bojové sestavě nepřítele, případně i v členitějším terénu (kde je nepřítele neočekává). K odlákání částí sil nepřítele a k jeho oklamání mohou být vedeny klamné údery na jiných směrech. Demonstrační činnost obklíčených vojsk je účelné uskutečňovat tam, kde nepřítel očekává úder k probití z obklíčení. Tato činnost může být zahájena zpravidla krátce před vyražením k průlomu obklíčovací fronty.

Sířka průlomu je určována podle bojových možností vojsk, která se probíjejí z obklíčení, s přihlédnutím k síle protistojícího nepřítele i terénu a může dosahovat až 10 km. **Divízi se při vyjití z obklíčení stanoví bližší a další úkol, plukům bližší a následující úkol.** Obsahem bližšího úkolu může být zničení nepřítele na směru průlomu a vytvoření trhliny v obklíčovací frontě. Obsahem dalšího (následujícího) úkolu může být vyjití z obklíčení a spojení s vojsky, která bojují v protisměru, nebo ovládnutí prostoru, jenž vytváří podmínky pro další činnost.

Bojovou sestavu divize je nutné přeskupit k průlomu obklíčovací fronty a vyjití z obklíčení a mohla by mít tyto prvky:

- uskupení, které uskutečňuje průlom fronty obklíčení,
- krycí síly, síly k zabezpečení boků, zálohy,
- palebné prostředky (raketový útvar, dělostřelectvo, PVO a jednotka bojových vrtulníků),
- prvky velení a bojového zabezpečení,
- týl divize.

Uskupení pro průlom obklíčovací fronty plní nejdůležitější úkol a je nutné, aby bylo vytvořeno nejméně z poloviny obklíčených vojsk, větší části tanků, dělostřelectva a podporováno potřebným úsilím letectva. Může se skládat z tankového pluku ze zálohy a motostřeleckého pluku s BVP, který je zpravidla přeskupován z dotyku s nepřítelem.

Na zbývajících úsecích obklíčovací fronty jsou ponechány krycí síly s úkolem držet zaujatá postavení po určenou dobu, klamat nepřítele a zabezpečovat přeskupení. Po průlomu obklíčovací fronty zahajují na signál velitele divize odchod a s využitím terénu i zátarasů zabezpečují vyvedení hlavních sil divize z obklíčení. Posilují se tanky, protitankovými prostředky a prostředky pro zatarasování.

Zálohy při vyjití z obklíčení rozmísťujeme a přesunujeme tak, aby je bylo možné použít jak ve směru průlomu, tak i k zásahu ve prospěch boje krycích sil, pro demonstrační činnost a k jiným úkolům. Vševojsková záloha divize může být vyčleněna v síle zesíleného praporu i více, PTZ a POZ podle obvyklých zásad. K zajištění boků (v průběhu vyjití z obklíčení) mohou být vytvořeny další zálohy, které se přesunují za prolamujícím uskupením na tom směru, kde se předpokládá jejich použití k zabezpečení trhliny pro průchod hlavních sil. Jejich složení závisí na situaci. Po průchodu všech prvků bojové sestavy divize se připojují k odchodu krycích útvarů (jednotek).

Větší část dělostřelectva velitel použije k průlomu obkličovací fronty, menší část vyčlení pro podporu boje krycích sil. Myslím, že jednotlivé prvky bojové sestavy obkličovacích vojsk je účelné vyvádět v tomto pořadí: za bojovou sestavou prolamujících vojsk týly, VS divize, dělostřelectvo, raketový útvar a další palebné prostředky, zálohy, FVS divize a krycí jednotky [útvary].

Úspěch vyjití z obkličení závisí do značné míry na skrytém a rychlém přeskupení, překvapení nepřítele, průlomu a odchodu v rychlém tempu, dovedném manévrování. K překvapení nepřítele je vhodné využít omezené viditelnosti. Někdy je možné zahájit průlom bez předchozí palebné přípravy a palbu dělostřelectva začít až při vyražení vojsk k průlomu.

Při organizaci boje k vyjití z obkličení stanoví nadřízený velitel obkličené divize, jakými silami a prostředky bude v její prospěch působit, zejména na které objekty nepřítele budou vedeny úder, na kterém směru a v jaké síle bude vykonán vstřícný úder, dobu jeho zahájení, čaru setkání, součinnostní otázky.

Rozhodnutí pro vyjití z obkličení přijímá velitel divize na mapě, bojové úkoly podřízeným vydává pořítky a pomocí styčných důstojníků. Organizaci součinnosti a opatření všestranného zabezpečení může velitel divize s veliteli útvarů, které se budou podílet na průlomu, a zástupcem velitele divize s vyčleněnými jednotkami pro demonstrační činnost a krycími silami uskutečnit v terénu.

V rozhodnutí pro průlom a vyjití z obkličení velitel stanoví zejména úsek, směr a dobu průlomu, vyčleněné síly a prostředky pro průlom, kde a jakými silami poutat a uskutečnit demonstrační činnost i klamání nepřítele, výchozí prostor vojsk k průlomu, způsob a dobu jeho zaujetí, síly a prostředky k zabezpečení boků, pořadí vyjití z obkličení, způsob součinnosti v rámci divize a s vojsky mimo obkličení.

V **bojovém rozkaze** při stanovení úkolů udává:

- útvarům určeným k průlomu a demonstrační činnosti: posilové prostředky, bojové úkoly, výchozí prostor a způsob jeho zaujetí, dobu pohotovosti, síly vyčleněné k ochraně boků,

- krycím silám: složení a posílení, způsob a dobu činnosti při poutání nepřítele na jednotlivých čarách, kdo podporuje, způsob a dobu odchodu,
- vševojskové záloze: složení, prostor soustředění, směr postupu a možné úkoly,

- raketovému útvaru a dělostřelectvu: prostory bojového rozmístění a palebných postavení, kdy je zaujmout, objekty ničení jadernými a palebnými prostředky, pořadí vyjití z obkličení,

- útvaru PVO: úkoly k obraně vojsk zejména pro průlom, způsob manévru při vyjití z obkličení,

- protitankové záloze a pohyblivému odřadu zatarasovacímu: složení, úkoly, prostor soustředění a směr přemísťování, předpokládané čary rozvíjení a zaminování,

- letectvu: objekty a dobu úderů.

Při **organizaci součinnosti** velitel divize pro období přeskupování k průlomu upřesní zejména jeho způsob a pořadí, maskování a klamání nepřítele; pro období průlomu a vyjití z obkličení způsob vyražení ke zteči a palebné ničení nepřítele, demonstrační činnost, pořadí vyvádění vojsk z obkličení, ma-

névr zálohami a krycími silami, součinnostní signály, sladění vstřícných úderů divize s vojsky mimo obklíčení, zejména čáru setkání, čáru signálů pro rozpoznání vlastních vojsk a zastavení palby. Dále je nutné stanovit úkoly pro průzkum, ženijní zabezpečení a další otázky všestranného zabezpečení boje. Nařízení k součinnostním opatřením štáb doručuje podřízeným v rozsahu, který se jich týká, současně s bojovými úkoly nebo při upřesňování úkolů v terénu.

K velení je vhodné využívat linková a pohyblivá pojitka a po zahájení průlomu přejít na používání rádia. Velitel divize se štábem řídí boj při průlomu a vyvádění vojsk z velitelského stanoviště, zástupce velitele divize s vyčleněnou skupinou velí krycím silám z PVS. TVS je vyváděno z obklíčení společně s útvary technického zabezpečení a týlu.

Mimořádně důležitá je **stranickopolitická práce**. Boj za těchto podmínek klade vysoké nároky na morální a psychický stav vojsk. Je nutné se zaměřit na předcházení projevům paniky, posilování sebedůvěry k úspěšnému splnění úkolu. K tomu se využívá aktivu komunistů a svazu mládeže k informovanosti o situaci, objasňování smyslu jednotlivých opatření, předcházení vzniku nepříznivých nálad a dalších opatření.

Domnívám se, že boj při vyjití z obklíčení nebývá zpravidla dlouhý, ale je veden velmi úporně. Zahájení průlomu je účelné uskutečnit v noci (nad ránem) nebo za omezené viditelnosti, aby bylo dosaženo překvapení nepřítel. K přeskupování je účelné použít noci. Palebné ničení nepřítel může být zahájeno až při zteči. Po prolomení obklíčovací fronty zaujímají vyčleněné síly na bocích průlomu obranné čáry a podle potřeby mohou být zesilovány zásahem záloh a jednotek, které splnily úkol v sestavě krycích sil. Vyčleněné krycí útvary (jednotky) drží zaujatá postavení, nedovolují nepříteli zúžit obklíčovací frontu až do vyvedení hlavních sil divize. Odcházejí pouze na rozkaz velitele divize, a to z jedné čáry na druhou a s využitím paleb, zátarasů i dýmu kryjí vyvádění vojsk z obklíčení. Tanky a BVP těchto sil odcházejí jako poslední a svým manévrováním a palbou zajišťují odchod. Hloubka vyjití z obklíčení může být různá a závisí na situaci, bojových možnostech armády, vojsk divize, síle nepřítel a dalších vlivech.

V minulosti byl obklíčovací manévř na taktickém i operačním stupni používán jako jedna z hlavních forem ničení nepřítel. V současných podmínkách tuto úlohu zpravidla mohou plnit jaderné údery. Jsem toho názoru, že k boji v obklíčení může dojít zejména za použití pouze konvenčních zbraní, ale v některých případech i za použití jaderných zbraní, např. v prostorech komunikačních uzlů, které nepřítel chce ovládnout atd. Boj v obklíčení a nutnost vyjití z něho se může vyskytnout i v soudobých operacích a je nutné této problematice věnovat přiměřenou pozornost. Jde o složitou činnost, která se vyznačuje řadou zvláštností. Podmínky a zásady popsané v článku nevycerpávají všechny varianty a rozmanitosti boje v obklíčení a vyjití z něho. Je nutné předpokládat, že svazky v tomto případě mohou mít sníženou bojeschopnost a že všechny požadavky, tak jak jsem je uvedl, nebude možné realizovat v plném rozsahu. Tvůrčí uplatnění těchto zásad podle konkrétní situace však vytvoří relativně co nejlepší předpoklady, abychom se v obklíčení ubránili a z obklíčení unikli.